

OLOMOUCKÝ KRAJ

města a obce
Olomouckého kraje

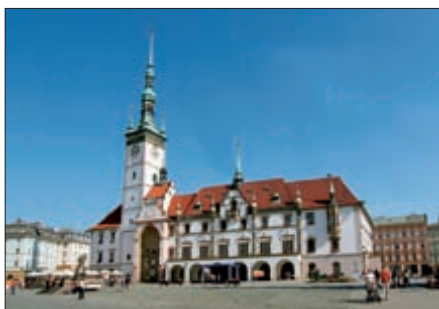

tradice
historie
památky
turistika
současnost

OLOMOUC

Olomouc patří k nejkrásnějším městům střední Evropy a nejvýznamnějším centrům v České republice. Dnešní stotisícové město je sídlem Olomouckého kraje, moravského biskupství a arcibiskupství. Roku 1573 tu byla založena druhá nejstarší univerzita v českých zemích. Téměř tisíciletá historie města činí z Olomouce jeden z největších památkových skvostů republiky, který svou významností těsně následuje hlavní město Prahu. V srdci města se nalézá památková rezervace, nejlépe dochovaný urbanistický celek na Moravě. Olomouc se rozprostírá na 10 337 ha.

První zmínky o městě se datují k roku 1017, kdy byla Morava připojena k českému přemyslovskému státu. Olomouc, vyrvána českými Přemyslenci z područí Boleslava Chrabrého, začala pod vedením knížete Břetislava svou pouť napříč historií. Za jeho vlády byl na místě starého hradiska vybudován nový hrad s rozlehlým předhradím, na němž stál také nejstarší známý olomoucký kostel sv. Petra, dnes už neexistující. Roku 1063 bylo knížetem Vratislavem obnoveno biskupství a o patnáct let později založil kníže Ota Sličný nejslavnější olomoucký klášter Hradisko. Roku 1126 se stal biskupem Jindřich Zdík, z jehož vůle bylo sídlo biskupství přemístěno z kostela sv. Petra do chrámu sv. Václava.

V roce 1182 byla celá Morava sjednocena jako markrabství a Přemyslovský hrad ztratil svoji dominantní úlohu správního centra. Postupně zanikl a na jeho místě bylo budováno kapitulní děkanství. Na počátku 13. století zemřel také poslední z linie olomouckých knížat a vládcem Olomouce, jakož i celé Moravy, byl jmenován markrabě, vždy některý ze synů současného českého krále. Navzdory těmto zdánlivě nepříznivým

okolnostem nastal v Olomouci prudký rozvoj hospodářství a kultury, který směřoval zejména k městským tržištím, dnešnímu Hornímu a Dolnímu náměstí. V polovině 13. století bylo město obeháno hradbami a prohlášeno za oficiálně založené. Rok 1306 přinesl lehký rozruch a vytržení ze stereotypu hospodářského rozkvětu. V Olomouci se při tažení do Polska zastavil Václav III., poslední český král z rodu Přemyslovců, kterému se tato návštěva stala osudnou. Po jeho zavraždění nastoupili Lucemburkové a s nimi přišel další významný rozvoj města. Olomouc se jako křižovatka cest stala největším centrem obchodu na Moravě. Město, kterému obchod přinášel nemalé zisky, čilý ruch na tržišti podporovalo a dokonce získalo různá královská privilegia, mezi nimiž bylo i právo vybudovat další tržnici. Zároveň s rozvojem obchodu přišel také obrovský rozmach stavební, zejména v oblasti církevních staveb. Z této doby pochází např. chrám sv. Kateřiny a chrám sv. Michala. Roku 1378 markrabí pod nátlakem udělil olomouckým povolení ke stavbě radnice.

V období husitských válek Olomouc revoluční hnutí nepodpořila a postavila

se radikálně proti. Dokonce zde bylo popraveno několik desítek husitů. Rozvoji města husitství také příliš nepřálo. Obchodní cesty se v této neklidné době vyhýbaly nejen Olomouci, ale i celým Čechám a Moravě. Po husitských válkách se město dlouho vzpamatovalo, avšak přesto byl v tomto období vybudován slavný orloj a dostavěn gotický chrám sv. Mořice.

V průběhu 16. století došlo opět k rozmachu kultury a na Horním náměstí rostly honosné paláce zbohatlíků, vesměs v renesančním slohu. V roce 1566 přišli do Olomouce jezuité, pozvaní především za účelem provádění rekatolizace. Založili kolej a gymnázium, které bylo roku 1573 povýšeno na univerzitu. Ta dnes nese název Palackého a zahrnuje sedm fakult. Nadějnému rozvoji města udělala čáru přes rozpočet až třicetiletá válka, kdy po krátkém obléhání v roce 1642 padlo do rukou Švédům. Ti zde potom zůstali dlouhých osm let. Po jejich odchodu bylo město z velké části zničeno a z původních přibližně třiceti tisíc obyvatel zůstaly ve městě pouhé dva tisíce. Zemské úřady, které byly z Olomouce zadrženy, se již nevrátily a statut hlavního města Moravy získalo Brno.

I přes řádění morů a požárů na počátku 18. století nastal v Olomouci opět stavební ruch. Kromě nových domů vznikl také soubor nádherných barokních kašen s antikými motivy a hned dva morové sloupy, Mariánský a Nejsvětější Trojice. Roku 1740 obsadil město bez vyhlášení války na dva roky pruský král Bedřich. Po této zkušenosti bylo nadále stavebně rozvíjeno s ohledem na další možné napadení. Toto řešení se ukázalo jako velmi prozíravé, protože necelé dva roky po dokončení opevnění bylo napadeno Bedřichem II. a odolalo.

V průběhu 19. století neměla Olomouc příliš dobré podmínky pro rozmach průmyslu, hlavně z důvodu pevného sevření hradbami. Tohoto faktu využilo ke zvýraznění svého náskoku zejména Brno. Roku 1830 byla dokončena budova divadla na Horním náměstí, roku 1841 přijel do Olomouce první vlak. Z patnácti tisíc tehdejších obyvatel hovořily dvě třetiny německy. Poté, co kolem Olomouce připravené na obléhání s nezájmem protáhla pruská armáda směrem na Vídeň, začali obyvatelé postupně likvidovat hradby, aby nebyl dále omezován růst města.

Po vzniku samostatného Československa získalo v Olomouci české obyvatelstvo početní většinu, která se ještě zvýraznila po připojení okolních měst, dnešních periferních čtvrtí. Podle sčítání lidu zde v roce 1920 žilo šedesát tisíc lidí a z toho celé dvě třetiny tvořili Češi. Následující dvě války udusily rozvoj průmyslu a druhá světová navíc přinesla ničení stavebních i kulturních pamětihodností. Kolem města byly postaveny nové hradby, tentokrát dvanáctipatrové a z panelů.

Roku 2000 se Olomouc zapsala do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, a to díky baroknímu Sloupu Nejsvětější Trojice, který se svou výškou 35 m patří k nejvyšším v České republice a tvoří jednu z dominant náměstí. Slavnostního vysvěcení díla olomouckého kameníka Václava Rendera z let 1716 – 1754 se v roce 1754 zúčastnila i císařovna Marie Terezie.

Charakteristickým symbolem města je goticko-renesanční radnice s orlojem na Horním náměstí, o níž první zmínka pochází z roku 1378. Původní orloj z 15. století předělal do dnešní podoby v 50. letech 20. století olomoucký rodák Karel Svoboda. Produkce orloje probíhá denně v pravé poledne. Radniční věž vysoká 76 metrů s krásným výhledem do okolí je zpřístupněna každý den při dvou prohlídkách, v 11 a 15 hodin. Památku města představují také zbytky Přemyslovského románského paláce z 12. století se vzácně zachovalými románskými okny s bohatou ornamentální výzdobou.

Nachází se zde rovněž unikátní soubor barokních kašen – Caesarova, Merkurova, Jupiterova, Tritónů, Neptunova, Herkulova a sedmá Arionova, dílo olomouckého rodáka I. Theimera z roku 2002. Olomoucké Arcidiecézní muzeum

je jedinou kulturní institucí svého druhu v České republice s evropským významem. Stálá expozice představuje umělecké skvosty z 12. až 18. století, jednu z nejlepších středoevropských kolekcí starého malířství a trezorové poklady olomouckých arcibiskupů. Prohlídka zahrnuje i zrekonstruovanou národní kulturní památku, již zmíněný Přemyslovský hrad včetně Románského biskupského paláce, místa, která archeologové prozkoumávali desítky let, a nálezy dokumentující šest tisíc let osídlení Olomoucka. Město rovněž reprezentuje chrám Navštívení Panny Marie a rozsáhlý barokní komplex budov z 11. století, klášter Hradisko. Jeho současná podoba pochází z roku 1736 a dnes v něm sídlí vojenská nemocnice.

Věhlas získal Svatý Kopeček – monumentální barokní chrám z let 1669 až 1679, povýšený v roce 1995 papežem Janem Pavlem II. na baziliku minor. Na Svatém Kopečku u Olomouce lze navštívit i zoologickou zahradu, umístěnou v příjemném lesním prostředí.

Olomouc se stala rodištěm i působištěm mnoha známých osobností, jako například Karla Svobodu, Wolfganga Amadea Mozarta, generála Lafayettea. Nejednou hostila korunované a volené hlavy států – Václava III., Matyáše Korvína či Františka Josefa I.

V současné době město nabízí řadu kulturních i sportovních možností. Na jaře se pravidelně koná knižní veletrh a literární festival Libri, mezinárodní festival filmových dokumentů Jeden svět, tradiční květinová výstava Flora Olomouc, mezi-

národní divadelní festival Divadelní flora a na přelomu května a června probíhá festival klasické hudby Dvořákova Olomouc. K letním akcím se řadí mezinárodní festival pěveckých souborů Svátky písní Olomouc, Svátky města, multižánrová přehlídka hudby, divadla a výstav Olomoucké kulturní léto, pořádaná každý prázdninový čtvrtek na nádvoří radnice, festival barokní hudby Baroko, letní škola sborového zpěvu AMADEO Olomouc a letní etapa Flory, výstavy květin.

Září je ve znamení Mezinárodního varhanního festivalu a následuje Podzimní festival duchovní hudby v olomouckých chrámech. Dny evropského dědictví umožňují volný vstup do historických památek. Dalšími každoročními akcemi jsou Oslavy maršála Radeckého, Mezinárodní soutěžní festival dokumentárních filmů a multimediálních vzdělávacích pořadů AFO a listopadový Multikulturní festival napříč středoevropskou kulturou Křižovatky – Crossroads. Společenské dění města završují Olomoucké Vánoce – tradiční vánoční trhy a oslavy příchodu nového roku na Silvestra.

Nevšedním kulturním zážitkem může být návštěva Moravského divadla, Moravské filharmonie, Divadla hudby či Divadla Tramtarie. Sportovcům slouží plavecký stadion, zimní stadion, tenisový areál, hřiště na minigolf a řada dalších sportovišť. Město a okolí je protkáno hustou sítí cyklostezek, poskytujících příjemnou projížďku rekreačním i náročným cyklistům. Poznání Olomouce s využitím slev a volných vstupů do více než 130 objektů nabízí turistická karta Olomouc Region Card. Více informací se mohou návštěvníci hanácké metropole dozvědět na www.olomouc-tourism.cz, www.olomoucregioncard.cz nebo v Informačním centru města na Horním náměstí – radnici, otevřeném denně od 9 do 19 hodin.

BĚLKOVICE-LAŠŤANY

Bělkovice-Lašťany se nacházejí v podhůří Nízkých Jeseníků, přesněji řečeno na rozhraní Uničovské plošiny Hornomoravského úvalu a Domašovské vrchoviny Nízkého Jeseníku. Obec se rozprostírá v blízkosti významné komunikace, vzniklé v tereziánské době jako poštovní silnice, která spojovala Olomouc a Šternberk a dle svého vyústění se označovala jako Opavská. Katastry obou původních obcí s celkovou výměrou 1 530 ha se dotýkají a v podstatě je dělí 29 km dlouhý Trusovický potok. K 1. lednu 2007 bylo v obci k trvalému pobytu přihlášeno 1 994 občanů bydlících v 645 domech. Cílem především obyvatel Olomouce je rekreační oblast Bělkovické údolí s přibližně 120 rekreačními chatami.

Bělkovice-Lašťany vznikly v roce 1960 sloučením dvou původně samostatných obcí Bělkovice a Lašťany.

Z nejstarších archeologických nálezů vztahujících se k Bělkovicím byla registrována sekyrka, pocházející z eneolitu, doby kolem roku 2000 př. n. l. První písemná zmínka o Bělkovicích pochází ze 13. století, přesněji z roku 1238, kdy se na listině krále Václava I. mezi svědky uvádí Rathiborius de Belchowicz, který byl zřejmě k sepisování různých smluv zván jako příslušník váženého starousedlého rodu. Za vlády markraběte Karla, pozdějšího císaře Karla IV., byl při staré komunikaci zvané Jívovská cesta vystavěn na hoře označované Tepenec hrad. Hrad byl roku 1406 zbořen a jeho zánik se stal podnětem ke vzniku pověstí.

Prostor nynějších Lašťan obývali lidé již v pravěku. U kovářny byl objeven kamenný mlat z doby neolitu, období 4000 až 3000 let př. n. l. Ze starší doby kamenné pochází bronzový sekeromlat,

nalezený na návsi. Předměty jsou uloženy ve Vlastivědném muzeu v Olomouci.

O Lašťanech se prvně zmiňuje listina z roku 1078, a to v souvislosti se založením benediktinského kláštera na Hradisku a zejména jeho hmotným zajištěním, kdy olomoucký úřední kníže Otto s manželkou Eufemií daroval řeholníkům několik vsí a mezi nimi i Ugezd Lasene.

Nejvýznamnější památkou v Bělkovicích-Lašťanech je kaple Panny Marie Čenstochovské z roku 1710. Obec je původem návsiho typu s charakteristickými zemědělskými usedlostmi. Na tuto historickou zástavbu návsi pak navazují lokality novější zástavby. Převládá zde bydlení v rodinných domcích. V posledních letech stoupá zájem o život na venkově, proto se pomalu rozvíjí rozsáhlejší výstavba především rodinných domků. Jejich možnosti jsou poměrně bohaté, ve většině případů však podmíněné vyřešením vlastnických vztahů mezi majiteli pozemků a zájemci o výstavbu.

Bělkovice-Lašťany jsou zcela odkázány na silniční dopravu. Silnice odtud vybíhají čtyřmi směry – do Bělkovického údolí, do Věsky, do Dolan a k hlavní silnici Olomouc–Šternberk. Dopravní obslužnost je zajišťována autobusy v rámci IDSOK dopravcem Connex Morava a. s.

Zdejší škola sdružuje mateřskou školu, základní školu pro 1. stupeň, školní družinu a školní jídelnu. Ve školním roce 2006/2007 navštěvovalo mateřskou školu 65 dětí a základní školu 85 dětí. Na společenském životě obce se podílí TJ Sokol,

Sportovní klub, Seniorský klub, Český zahrádkářský svaz, Sbor dobrovolných hasičů, myslivecké sdružení a skautská organizace. Sportovnímu vyžití zde slouží dvě fotbalová hřiště, koupaliště, tělocvična. Vedou tudy tři cyklostezky.

Obec Bělkovice-Lašťany je mimo jiné známá tradiční folklórní akcí Ježíškovy matičky, kdy se dvě vyvolená „pochívá“ děvčata oblékají s pomocí znalé ženy do starého hanáckého kroje. Poté odnášejí z Dolanského kostela sošku vzkríšeného Spasitele a „koróbičke“ v průvodu, a to o Velikonocích na Bílou sobotu, aby ji na hod Boží velikonoční opětně ve stejné slavnostním průvodu přinesly z Bělkovic nazpět. Na hlavě mají šatku uvázanou starobylým způsobem. Tato slavnost měla na Hané nepřetržitou tradici od doby baroka až do počátku 50. let 20. století, kdy byla komunistickým režimem zakázána. Po roce 1989 došlo k jejímu obnovení a doposud se slaví v dolanské a bohuňovické farnosti.

Zvyk má podle záznamů v kronice původ v 15. století. Za působení hraběnky Alžběty z Račkounů se rozšířil ve městě mor, takže vybidla obyvatele, aby se za zastavení nemoci modlili. Průvod matiček potom vznikl jako poděkování za záchranu vesnice. Ve vlastivědném muzeu v Olomouci proběhla na podzim roku 2006 výstava Lašťanské matičky, která si prostřednictvím dokumentárních fotografií, krojů a kopií textů z obecních kronik, doprovázených odbornými komentáři a videoprojekcí kladla za cíl seznámit širokou veřejnost s jedním z nejvýznamnějších lidových zvyků na Hané dochovaným až do současnosti.

BOHUŇOVICE

Bohuňovice leží na rovině v podhůří Nížkého Jeseníku, přibližně 10 km od města Olomouce a 7 km od Šternberka. Má celkovou rozlohu 1 300 ha. Rozprostírá se na třech katastrech s názvy Bohuňovice, Moravská Loděnice a Trusovice. Původně se jednalo o vesnice, z nichž Bohuňovice vznikly sloučením v roce 1960. V současné době má obec 2 455 obyvatel, kteří žijí převážně v rodinných domech. Obcí vede železniční trať č. 290 Olomouc–Šternberk–Šumperk, zabezpečující základní dopravní obslužnost. Je zde 10 km místních komunikací a 4 km komunikací III. tř., spojujících obec se sousedními obcemi Štarnov a Hlušovice. I když obec ještě patří do typické zemědělské oblasti Haná, zaměstnanost obyvatelstva je zaměřena více než dvěma třetinami produktivního věku do měst, zejména Olomouce a Šternberka.

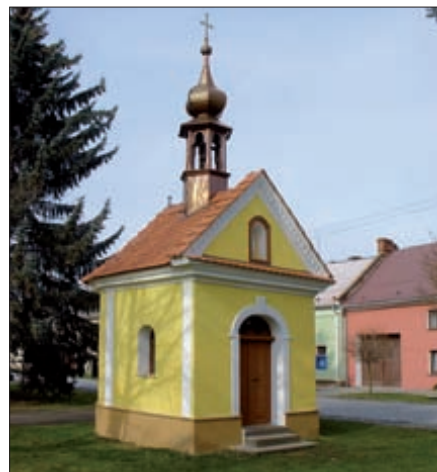
První zmínka o Bohuňovicích se objevuje v základní listině kláštera Hradisko, která byla sepsána knížetem Ottou a jeho manželkou Eufemií a odevzdána prvnímu opatovi kláštera Janovi 3. 2. 1078. Mezi mnoha obcemi, povinovanými klášteru poplužními, jsou jmenovány také Bohuňovice (tehdy Bunoviczi) s povinností dvou popluží. Staly se tak na dlouhou dobu majetkem kláštera Hradisko. V 16. století existoval ve vsi dvůr, v okolí byl zřízen rybník a nacházela se zde i fara. První škola byla v obci doložena už roku 1660. V roce 1784 byl klášter na Hradisku zrušen a Bohuňovice i s jinými obcemi přešly do státní správy. Od roku 1848 patřily k okresu Šternberk. Pouze za nacistické okupace v letech 1939–1945 byla obec jako čistě česká vypuštěna ze záboru a přidělena k okresu Olomouc.

Od 19. století Bohuňovice stále více nabývaly na svém významu a v mnoha

směrech se stávaly centrem pro své okolí. Postupně přibývaly nové stavby. Například v roce 1868 byla postavena budova železniční stanice na železniční trati Olomouc–Šternberk. Roku 1869 vznikl v Bohuňovicích peněžní ústav s názvem Rolnická záložna. Roku 1872 byl zřízen poštovní úřad. Ve druhé polovině 19. století se začala výrazněji rozšiřovat spolková činnost. V roce 1885 byl založen důležitý spolek Sbor dobrovolných hasičů. Na počátku 20. století bylo za významnou událost považováno postavení sokolovny v Moravské Loděnici roku 1913. V době 1. světové války narukovalo v Bohuňovicích celkem 98 mužů a v Trusovicích 61. Padlým byl v roce 1928 postaven na trusovické návsi památník, na němž jsou vyryta jejich jména. V roce 1921 byla uvedena do provozu parní pila Emanuela Lakvy. V roce 1936 byla postavena budova Rolnické záložny. Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 se v obci stále silněji rozvíjela kulturní a osvětová činnost. Značnou aktivitu vyvíjel odbor Národní jednoty. V době první republiky dosáhla poměrně vysoké úrovně ochotnická divadelní činnost Sokola v Moravské Loděnici, později pak hráli divadlo i hasiči v Trusovicích. V sokolovně bylo v roce 1927 zřízeno kino.

Na katastru Bohuňovic je registrováno celkem 16 památek. Barokní kostel

sv. Jana Křtitele byl postaven roku 1750. V jeho blízkosti se nachází kříž z roku 1856 se zlaceným Kristem a socha Jana Husa z roku 1921. Zajímavá je dřevěná socha sv. Jana Nepomuckého, umístěná při vjezdu do obce. Dále se zde nacházejí čtyři kaple z 19. století, dvě boží muka a několik křížů.

Mezi významné osobnosti Bohuňovic patří Zdeněk Opluštil (1885–1939), spisovatel, Jan Stáhala (1811–1884) – kněz, známý průkopník moderního včelařství, Ladislav Bernatský (1904–1982), spisovatel, básník, Jan Svoboda (1934–1990), fotograf s dílem mezinárodního významu a také 1. Česká miss z roku 2005 Kateřina Smejkalová.

Po listopadové revoluci roku 1989 obec zaznamenala dynamický rozvoj jak v oblasti budování, tak i v rozvoji podnikatelských aktivit občanů. Byla ukončena rozsáhlá akce plynifikace, vybudována ekologická skládka a čistírna odpadních vod, systematicky se zahájila obnova a dostavba kanalizační sítě a nebývalou obnovu a údržbu zaznamenala i zeleň, veřejná prostranství, komunikace a postupně i veřejné budovy. Každoročně je významně a proporcionálně investováno do všech oblastí údržby a rozvoje obce. Nejnověji je zde realizován vodovod. Lze předpokládat, že garantovaná pitná voda povede k dalšímu rozvoji služeb v obci, jako je například výroba a podávání jídel ve všech třech místních hospodách.

Zdejší občané vytvořili dosud několik desítek drobných či větších podnikatelských aktivit. Sama obec Bohuňovice zakoupila v roce 1996 pro rozvoj podnikání uzavřený areál MSDZ Šumperk a aktivizovala jej pro místní firmy. Obec se snaží s podnikateli dobře spolupracovat. Zdejšími významnými firmami jsou Zemědělský podnik ZD s. r. o., místní

pekárna DOMAPEK, opravárenská firma Hydraulik servis, výrobce krmiv pro akvarijní ryby DAJANNA PET, soukromé vnitrostátní letiště MAMBA AIR s. r. o., výroba žaluzií YPL a ROLUX, nákupní středisko Market ZUZKA, Dřevovýroba Beneš, SB AGRO – zahrádkářské potřeby, čerpací stanice s motorestem. Další podnikatelé provozují svou činnost ve službách, v obchodu, stavebnictví i drobné výrobě. Rovněž obec je svou hospodářskou činností významným zaměstnavatelem.

V Bohuňovicích reprezentuje občanskou vybavenost základní škola se dvěma mateřskými školkami, pobočkou ZUŠ, Dům s pečovatelskou službou, širokoúhlé kino, Kulturní dům, a také poměrně rozsáhlá a kvalitní sportoviště. Zdravotní péči zajišťují dvě obvodní lékařky, dvě zubní ambulance, lékárna, dětská lékařka, gynekolog, internista. Byla tu zřízena obecní policie, jejíž činnost spočívá zejména v preventivní oblasti. Další služby poskytují čtyři prodejny potravin, drogerie, stavebniny, opravny, autoservisy, dřevovýroba, řemeslníci, rehabilitační pracovnice, kosmetika, pedikúra, kadeřnice.

Od jara roku 2003 je v Bohuňovicích provozováno Centrum zdraví. Jde o rozsáhlý komplex budov v centru obce, který poskytuje pro široké okolí možnost celoročního plavání se zajímavými atrakcemi včetně více než 100 m tobogánu. V Centru zdraví je také posilovna, sauna, parní lázeň, solárium, masérka, pracoviště rehabilitační sestry s lékařem a samozřejmě občerstvení. Součástí komplexu je ubytovací křídlo se 75 lůžky. Služby jsou určeny pro široké spektrum zákazníků, trávících aktivně svůj volný čas. Dají se různě kombinovat, lze využívat slevy při odběru permanentek nebo množstevní slevy pro objednávky podniků, organizací nebo sportovních

a zájmových klubů. Za první rok provozu zaznamenalo Centrum zdraví přes 70 000 návštěvníků. Bylo oceněno titulem Stavba roku 2002 Olomouckého kraje v kategorii Zdravotnictví a volný čas. V letech 2004 a 2005 pokračoval další rozvoj Centra zdraví vybudováním terasy pro letní slunění, doplněním úpravny vody, turniketu, změnou dispozic solária a denních masáží a dalšími drobnými vylepšeními. Zařízení si vydělá na provoz i na každoroční vylepšování. Dle znalců má dokončené dílo reálnou hodnotu přibližně dvojnásobnou oproti proinvestovaným nákladům.

V blízkosti centra je pro návštěvníky k dispozici zajímavá atrakce – tříhlavý dřevěný drak, který usiluje díky svým rozměrům a charakteru o zápis do Guinessovy knihy rekordů. V sousedství Centra zdraví se nachází tenisový areál se čtyřmi tenisovými kurty, dále školský a fotbalový areál se dvěma volejbalovými hřišti, víceúčelovým hřištěm s umělým povrchem třetí generace a samozřejmě s fotbalovým hřištěm. Nepříliš běžnou nabídkou pro návštěvníky jsou vyhlídkové lety na místním soukromém letišti, které kromě nich pořádá každoročně poslední víkend v červnu Slet obřích modelů letadel – leteckou show evropského formátu.

Současný společenský život obce odpovídá svou strukturou zvykům v tomto regionu. Působí zde více než 18 společenských a zájmových organizací a dvě

politické strany. Standardními událostmi společenského života jsou v zimním období plesy, v letním období zábavy pod širým nebem a sportovní, turistické a hasičské soutěže pořádané pro širokou veřejnost, a také výstavy. Historicky nejdelší tradici má Sbor dobrovolných hasičů Bohuňovice, který obnovil po roce 1990 květnové hasičské slavnosti – Den hasičů. Začínají vždy mší v místním kostele, pokračují hasičskými soutěžemi a společenským odpolednem na hřišti. Regionálně významnou a ojedinělou událostí je lidová náboženská slavnost „Matičky“ vždy v období velikonoce. Motivačně vychází z lidově transformovaného pojetí ukřižování a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Slavnost „Matičky“ vznikla v období baroka, po roce 1948 nesměla být s výjimkou období konce šedesátých a začátku sedmdesátých let pořádána. Tradice byla v plném rozsahu obnovena v roce 1990. Podobně přečkala minulý režim i každoroční velikonoční tradice „klapačů“. Nejvíce místní mládeže je organizováno v zájmových skupinách, přičemž dominantní

rolí hraje TJ Sokol Bohuňovice a SDH Trusovice. Děti se také spontánně účastní velikonočních a vánočních zvyků a vystupují, většinou pod hlavičkou škol například na vítání občánků, přání seniorům k Svátku matek, k Novému roku, při významných jubileích. Práce s mládeží je obcí podporována v rámci systému pravidel podpory zájmových skupin. Každoročně jsou též podporovány jednotlivé aktivity, například školní kroužky.

Společné aktivity obce Bohuňovice, jejich obyvatel, spolků a podnikatelů vyústily v ocenění v soutěži Vesnice roku 1999, kdy získala vítězství v regionu Střední Morava a postoupila mezi deset nejlepších obcí v České republice.

BYSTROČICE

Ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Olomouc se nachází rovněž obec Bystročice. Katastrální výměra jejích dvou částí činí 801 ha a trvalé bydliště zde má 565 obyvatel.

Jak dokládají archeologické nálezy, spadají počátky osídlení katastru dnešních obcí Bystročic a Žerůvek až do období neolitu – mladší doby kamenné. Nejstarší dochovaná zmínka o samotné obci Žerůvky je z roku 1078. Tehdy byla majetkem kláštera Hradiska u Olomouce. První dochovaná písemná zmínka o Bystročicích je o něco starší, pochází z roku 1131. Jedná se o listinu, kterou olomoucká kapitula potvrzovala, že v obci vlastní jednu usedlost. V minulosti patřilo mezi nejvýznamnější vlastníky obce město Olomouc a klášter Hradisko.

Bystročice i Žerůvky mají bezesporu dlouhou a bohatou historii. Částečně o ní mohou vyprávět i památky, které jsou zde dnes k vidění. V Bystročicích to je vedle kostela například také socha

sv. Františka Saleského z roku 1858, socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1820, dále kamenný kříž u kostela z roku 1895 nebo také sousoší Piety ze 2. poloviny 19. století ve výklenku u hřbitova. V Žerůvkách pak vedle kaple Nejsvětější Trojice můžeme vidět například kamenný kříž z roku 1857 u silnice do Hněvotína

a výklenek se sochou Panny Marie Lurdské z roku 1894 při spojovací cestě do Bystročic, kde se nachází i dřevěný kříž s malbou Krista na plechu z roku 1876.

Ve 30. letech 20. století se v Bystročicích a Žerůvkách rozšířilo hraní házené. Tento sport si v obcích vytvořil vekou tradici, pořádaly se zde turnaje, místní sportovci dosáhli i řady úspěchů – dorostenci se v roce 1956 stali přeborníky ČSR, v letech 1963–1964 se tu hrála i první liga.

V roce 1938 se v Bystročicích ustanovil hasičský sbor, kterému obec zakoupila novou stříkačku. V Žerůvkách vznikl samostatný hasičský sbor až po válce, v roce 1946.

Současná obec Bystročice má potřebnou vybavenost. Nachází se zde pošta, škola, vybudován byl vodovod, plynofikace i kanalizace s čističkou odpadních vod. Ekonomické výhody blízkosti Olomouce a Prostějova mají i svou negativní stránku, kterou je poněkud upadající místní společenský život.

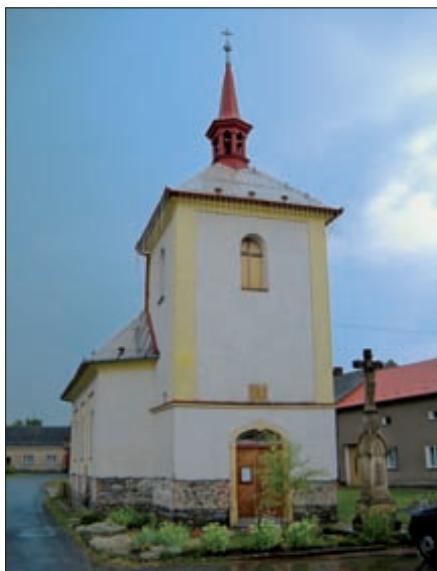
BYSTROVANY

Bystrovany leží v rovině pod posledním výběžkem Jeseníků na obou březích řeky Bystrice, 231 m n. m., asi 6 km východně od Olomouce. Jejich význam je dán charakterem a polohou ve vztahu k přírodnímu prostředí, okolním obcím a výbornou dopravní dostupností. Rozloha katastru obce činí 350 ha a žije zde okolo 800 obyvatel.

Podle prvního písemného dokladu z roku 1277 byla vesnice majetkem kláštera Hradisko. Hlavní obživou zde byla až do 20. století zemědělská výroba. K obci patřilo vojenské cvičiště a velké pastviny, které byly postupem času likvidovány a jejich zaorávkou se zvětšovala velikost polí až na dnešních přibližně 220 ha.

V roce 1975 došlo k přičlenění obce k městu Olomouci. Od 1. 1. 1993 bylo nadpoloviční většinou občanů v referendu odhlasováno její osamostatnění.

Nejvýznamnější památkou je v Bystrovanech kaple sv. Bartoloměje, vysvěcená roku 1887 včetně kamenného kříže

před ní. Svá místa tu mají i drobnější sakrální památky – boží muka, kříže.

Obec je vybavena vodovodem, plynofikací, kanalizací. Nachází se zde základní škola pro 1. až 5. ročník a mateřská škola. Na sportovním a kulturním dění se podílí TJ Sokol, Klub stolního tenisu, Kynologický klub, hasiči, Junák, Klub seniorů.

Bystrovany se stávají atraktivními pro návštěvníky blízké Olomouce, vyžadující klid. Nabídka ubytovacích kapacit v rámci obce je v prostorách rodinných penzionů. Významnou zastávkou je obec i pro milovníky cykloturistiky a turistiky, kteří putují kolem řeky Bystrice dále na Velkou Bystrici. Právě cyklisté tvoří velkou část klientely místních pohostinství, mezi něž patří i Hospůdka u Sklenářů s nabídkou teplých jídel a nápojů. Obdivovatelé přírodních zákoutí a parků míří do areálu společnosti Horizont, která tu vybudovala unikátní Arboretum spojující možnosti relaxace v kousku přírody s příjemným posezením v restauraci či cukrárně.

HNĚVOTÍN

Hněvotín, který má jméno pravděpodobně podle svého zakladatele Hněvoty, patří k nejstarším obcím na Hané. Na katastrálním území obce o výměře 1 173 ha žije 1 310 obyvatel.

O tom, že území obce bylo obydleno již v mladší době kamenné, svědčí nalezené archeologické vykopávky v podobě zlomků keramických nádob. První písemná zmínka pochází z roku 1078. V tom roce daroval olomoucký přemyslovský kníže Ota I. Sličný vesnici Hněvotín spolu s několika dalšími vesnicemi a pozemky olomouckému klášteru Hradisko. Druhou písemnou zmínkou o Hněvotíně je zápis v listině, vydané roku 1141 olomouckým biskupem Jindřichem Zdíkem. Píše se v ní, že Hněvotín je majetkem katedrálního kostela sv. Václava v Olomouci. Oba tyto písemné zápisy svědčí o tom, že vesnice Hněvotín je slovanského původu. To, že v průběhu 13. století král Přemysl Otakar II. povolal do českých zemí německé osadníky, ale způsobilo pravděpodobně pozdější převahu obyvatel německého původu a užívání německého výrazu Nebotein pro označení vesnice.

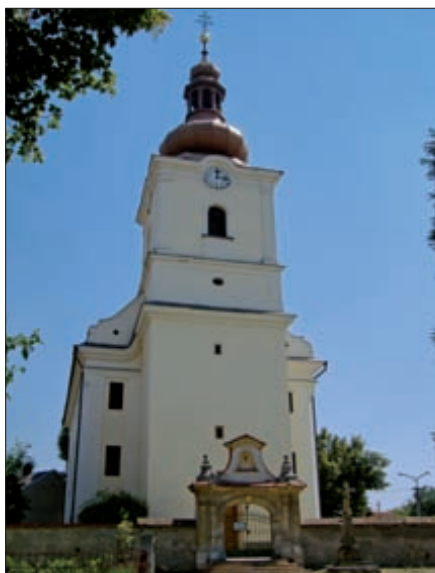
Roku 1291 se za krále Václava II. Hněvotín stal majetkem královského města Olomouc, kam museli vesničané odvádět i daně a později město vypsallo i povinnost robotovat. Po odchodu Švédů z Olomouce, kterou švédská vojska obsadila v letech 1642–1650, se pro obyvatele Hněvotína povinnost robotovat ještě zvětšila a navíc přibyla tzv. povinnost dalekých fůr, tj. vozit dříví až z Húzové. Občané Hněvotína často žádali vrchnost o snížení roboty, která na ně těžce doléhala, ale marně.

Z roku 1670 pochází otisk pečetidla obce Hněvotín. Má kruhový tvar o prů-

měru 32 mm a jeho obvod je olemován dokola provazem. Mezi ním a linkou je vyrytá legenda „SIGEL DES DORF NEBOTEIN 1670“. V pečetním poli je zobrazena postava muže oděného v kněžské komži s mitrou na hlavě a opatskou berlou v levé ruce. Předpokládá se, že představuje patrona hněvotínského kostela sv. Leonarda. Ve štítu před postavou jsou zobrazeny křížem radlice a krojidlo a kolem mraky.

Roku 1680 zachvátil Hněvotín velký požár a celá vesnice vyhořela. Další velké požáry postihly obec podle historických pramenů roku 1783, 1820 a v roce 1832, kdy oheň zničil nejen některé domy, ale i kostel a faru. V průběhu 19. století se začaly v obci projevovat problémy v soužití mezi Němci a Čechy, které se táhly až do roku 1945, kdy bylo z Hněvotína odsunuto asi 600 občanů německého původu. Nejen 2. světová válka zasáhla do života lidí v Hněvotíně. I za 1. světové války muselo mnoho hněvotínských mužů odejít bojovat na frontu a 43 se jich nevrátilo zpátky domů. Obyvatelům obce Hněvotín neztěžovaly život ve 20. století pouze tyto události. Potrápila je i samotná příroda. Přehnal se tudy vichřice, krupobití, potopy.

Jelikož se Hněvotín nachází na Hané, většina obyvatel vesnice se věnovala zemědělským pracím – pěstování obilí, řepy, zeleniny a chovu dobytka. Ve 2. polovině 19. století se v obci rozvinulo sýrařství – výroba známých tvarůžků, které se vyvážely až do Vídně a Terstu. Jejich produkce zde skončila 27. 5. 1950 zánikem poslední tvarůžkárny pana Zelenky. Další pracovní příležitostí, zvláště pak pro české obyvatele, byla blízká továrna bratří Sigmundů v Lutíně a dnes již uzavřený kamenolom.

Zvláštní kapitolu v dějinách Hněvotína tvoří snaha občanů o to mít vlastní školu. První zmínka o škole, nejdříve německé, pochází z roku 1657. Tato škola v roce 1757 celá vyhořela. Roku 1871 se rozhodlo o stavbě nové školy, která byla otevřena o rok později. Neustále zde ale docházelo ke sporům, protože čeští obyvatelé chtěli, aby se zde vyučovalo i česky, což Němci odmítali. Na přelomu století byla s obtížemi vybudována česká škola, proti které však byla stále vedena nevráživost vyhocená až po udávání a přepadení českého učitele. Vše vyvrcholilo opětovným uzavřením české školy 5. dubna 1903. Češi to však nevzdávali, dokonce se soudili kvůli škole až ve Vídni. Soud vyhráli, koncem roku 1904 byla česká škola znovu otevřena a v roce 1912 vznikla dokonce i česká mateřská škola. Roku 1928 započala v Hněvotíně stavba státní české měšťanské školy. Dnes sídlí škola ve dvou budovách, jež byly zmodernizovány v 80. letech minulého století. Dětem jsou k dispozici odborné učebny, moderní vyučovací technika i ostatní pomůcky. Mohou se zapojit do různých kroužků, prezentovat se veřejnosti, účastnit na nejrůznějších soutěžích. Práce žáků jsou vystavovány na tradiční vánoční a velikonoční výstavě.

Základní služby v Hněvotíně poskytují obchody se smíšeným zbožím, potravinami, průmyslovým zbožím, řeznictví, restaurace, hostinec, knihovna, kadeřnictví, kulturní dům, dále také Dům pečovatelské služby a ubytovna MALDI. Sportu slouží fotbalové hřiště FC, tenisové hřiště, hřiště na malou kopanou, dětské hřiště a volejbalové hřiště. V obci se pořádají taneční zábavy.

CHARVÁTY

Obec se nachází 10 km jižně od Olomouce a zahrnuje místní části Charváty, Drahlov a Čertoryje. Její průměrná nadmořská výška činí 215 m. V obci žije ve 253 domech přibližně 800 obyvatel, z toho polovina ekonomicky činných. Území o výměře zhruba 850 ha obsahuje polnosti, louky, polní cesty a lesní pozemky. Katastrem obce protéká řeka Morava, jejíž šíře dosahuje 55 m a je domovem vodním živočichům – labutím, divokým kachnám, vodním slípkám, zpěvnému ptactvu a rybám.

Nejstarší částí jsou Čertoryje, o nichž první zmínka pochází z roku 1234, mladšími částmi jsou Drahlov a Charváty přibližně z let 1347–1357. Už v minulosti psaly tyto místní části dnešní obce společné dějiny a jako jeden správní celek vystupují od roku 1990.

Mezi zdejší významné památky patří kostel sv. Jana Křtitele v Charvátech, kde v 17. století působil v duchovní správě jako farář sv. Jan Sarkander. V Drahlově se nachází památná kaple Panny Marie z 2. poloviny 19. století a v Čertoryjích kaple sv. Jana Nepomuckého. Místní historický význam mají také jednotlivě stojící sochy svatých – sv. Jan Nepomucký, sv. Florián, sv. Marek a kamenné sloupy se sochou Panny Marie Lurdské v Charvátech a Drahlově. Na upraveném místním hřbitově v Charvátech je pomník umučeným ve 2. světové válce i hromadný hrob německých vojáků.

Obecní úřad v Charvátech se nachází na levé straně bytové zástavby ve směru od Olomouce naproti poštovnímu úřadu. Úřad sídlí v rekonstruované budově bývalé rolnické mlékárny v Charvátech na č. p. 98. Jde o přibližně 100 let starý objekt s typickou vesnickou architekturou. V jeho sklepních prostorech byla vybudována pěstitelská pálenice ovocného

kvasu. V Drahlově sídlí mateřská škola. Základní škola pro 1.–4. ročník je v Charvátech. Budovy obou škol jsou vytápěny ekologicky – tepelným čerpadlem. Další vybaveností je obchod v Charvátech a místní části Čertoryje, poštovní úřad, telefonní ústředna, telefonní síť ve všech částech obce, místní knihovna v Charvátech a Čertoryjích s veřejným internetem, provozovny podnikatelů – kamenictví, automechanik, autoklempíř, klempířství, autodoprava, truhlářství, soukromé pohostinství, zednické práce aj. Obvodní a dětský lékař provozují praxi v Dubu nad Moravou, kde je i lékárna.

Pro kulturní vyžití obyvatel byl vybudován přírodní taneční parket a jeviště v Drahlově. Probíhají zde např. taneční zábavy pod širým nebem, kácení máje, maškarní bál dětí, bruslení. Sportovní areál v Drahlově poskytuje zázemí fotbalu, nohejbalu, volejbalu. K aktivnímu odpočinku slouží také travnaté hřiště s dětským koutkem v Charvátech a dětské hřiště v Drahlově.

Infrastrukturu zde představuje čistírna odpadních vod, společná kanalizace, vodovod, byla posílena elektrická síť, vyčleněny stavební pozemky pro podnikatele a soukromou výstavbu. Autobusové spo-

jení tu zajišťuje linková doprava z Olomouce do Tovačova, železniční spojení ve směru z Olomouce do Prostějova stanice Blatec.

Obec Charváty má bohatý spolkový život. Sbor dobrovolných hasičů v Charvátech sídlí v budově zbrojnice s klubovnou a zajišťuje cvičební činnost v požárním sportu, pohárové soutěže, námětová cvičení s výjezdem na virtuální požářiště, dálkovou přepravu vody, společenské zábavy, výlety. Provádí také ukázky hasičské techniky, preventivní kontroly nebytových prostor, rozhlasové relace pro občany, práci s mládeží a dorostem. Sbor dobrovolných hasičů v Čertoryjích má také budovu zbrojnice s klubovnou. Další činnou organizací je Český červený kříž, provádějící vlastní odbornou činnost na téma zdravotní péče a ošetřování, dárcovství krve, práce na ochranu životního prostředí a úpravy veřejné zeleně. Seniorklub Čertoryje se věnuje zájezdové činnosti, exkurzím, osvětě. Také sportovní organizace FC Drahlov má v obci bohaté zázemí. Dále tu působí myslivecké sdružení a rybářský spolek.

Ke zdejším významným osobnostem patří Tomáš Lenoč, ředitel hospodářské školy ve Vyškově; František Římský, redaktor a publicista; JUDr. Jan Žáček, advokát a říšský poslanec; Antonín Žáček, redaktor; Josef Čapka Drahlovský, hudební skladatel, varhaník, učitel hudby; Josef Smykal, redaktor a také JUDr. Josef Mrhálek, advokát, rada ministra vnitra.

Obec Charváty a její místní části Drahlov a Čertoryje je zasazena do malebné přírodní scenérie hanáckého kraje. Zdánlivě rovinatý terén v horní části obce se poměrně náhle svažuje k toku řeky Moravy, která protéká východní částí katastru. Řeka Morava je zároveň prostředím vodních sportů, rybolovu i koupání. Obcí prochází cyklostezka Olomouc–Kroměříž, na její trase se nachází mnoho významných i drobnějších památek. V obci Charváty je možno využít služeb stravování a pohostinství, popřípadě stanového přenocování, ubytování v soukromí, vyžití v rekreačních vodních sportech.

Od roku 1999 je obec Charváty součástí mikroregionu Království spolu s dalšími čtrnácti obcemi.

LIBAVÁ

Újezdni úřad vojenského újezdu Libavá, který má rozlohu 327 km², vykonává státní správu pěti sídelním útvarům s názvy Město Libavá, Heroltovice, Kozlov, Slavkov a Luboměř pod Strážnou. Obydlená část měla k 1. 9. 2005 celkem 1 182 obyvatel.

Město se rozprostírá na kopcovité náhorní plošině při stejnojmenném potoku v nadmořské výšce 545 m. První zmínky o Libavě pocházejí z roku 1238, městem je od roku 1301. V roce 1581 bylo biskupem S. Pavlovským osvobozeno od všech robot jako majetek olomouckého arcibiskupství a roku 1629 mu byl udělen znak. Na přelomu 16. a 17. století město trpělo tažením vojsk.

Již ve středověku byly písemně uváděny mlýny, z řemesel vynikalo zejména na přelomu 17. a 18. století tkalcovství. Známí byli libavští varhanáři T. Schwarz a J. Georg Schwarz. První zmínky o škole pochází z konce 16. století, nová budova byla postavena po požáru v roce 1852.

Kulturními památkami města jsou větrný mlýn a kostel Povýšení svatého kříže, postavený v letech 1662 až 1666.

První vojenské útvary se zde zřizovaly již za Rakouska-Uherska. Teprve datum 10. 12. 1947, kdy rozhodl osídlovací úřad Praha o konfiskaci majetku obcí nachá-

zejících se ve stávajícím vojenském výcvikovém prostoru pro Československý stát k využití armádou, považujeme za vznik vojenského výcvikového prostoru Libavá. V současnosti zde sídlí Újezdni úřad vojenského újezdu Libavá, Středisko obsluh výcvikových zařízení, Posádkový dům armády s promítáním filmů pro veřejnost, Posádková ošetrovna, Vojenská hasičská záchranná stanice, Vojenská policie, Provozní středisko a další vojenská zařízení. Dále je zde lesní správa, pila a správa služeb Vojenských lesů a staveb, základní škola pro 1.–9. ročník a dvě oddělení mateřské školy. Dvakrát týdně dojíždí dětský lékař. Základní spotřební sortiment zabezpečují dvě prodejny se smíšeným zbožím. Je tu také restaurace.

O aktivní sportovní vyžití se stará oddíl kopané a oddíl starších žáků házené při základní škole.

Vojenský újezd Libavá je krajina s cennými biotopy a výskytem zvláště chráněných druhů rostlin i živočichů.

LIBOŠ

V úrodné rovině Haná, mezi Litovlí, Olomoucí, Šternberkem a Uničovem, se rozprostírá v nadmořské výšce 222 m obec Liboš a její část Krnov. Stavebně je srostlá se Štěpánovem, hranici tvoří řeka Oskava. Obec má rozlohu 345 ha a žije zde 602 obyvatel.

První zmínka o Libuschi je již z roku 1078. V roce 1732 zde byla vystavěna kaple Povýšení svatého kříže a téhož roku se začala psát první obecní kronika. Kaplička sv. Antonína Paduánského v části Krnov je z roku 1871. Zajímavou přírodní památkou je mlýnský náhon porostlý vrbami, který vytváří krásnou scenérii a přímo vybízí k příjemným procházkám.

Vybavenost obce představuje v současnosti vodovod, kanalizace, plyn, telefon, veřejné osvětlení a místní rozhlas. Nachází se zde mateřská škola s kapacitou okolo dvaceti dětí. Tradici má v Liboši místní knihovna. Služby tu poskytuje obchod s textilem, kulturní dům s pohostinstvím a vinárnou, ubytovnou a letní

zahradou, zahradnictví, švadlena, kadeřnictví a holičství, pedikúra, dále stolařství, agroslužby, zednické práce, klempířství a pokrývačství, prodej pohonných hmot, elektromontážní práce, veterinární ordinace a soustružnictví. Ke sportu a kultuře slouží kuželna, hřiště a areál koní.

Ve vesnici jsou udržovány staré tradice probíhající na základě křesťanských svátků – v průběhu masopustu je to průvod masek obcí a závěrečné pochovávaní basy v prostorách kulturního domu, v předvelikonočním období probíhá výtvarná soutěž pro děti i dospělé a průvod klapačů. Poslední neděli v měsíci květnu se pořádá kácení máje.

V závěru roku obnovilo sdružení žen čertovská posezení spojená se svátkem sv. Mikuláše. Na Štědrý den v podvečerních hodinách hrají muzikanti po obci a před kapličkami koledy.

Mimo tyto tradiční akce se zde koná také obecní ples, soutěž malých dechových souborů či posezení s důchodci.

V roce 2001 byla založena tradice libošských hodů, jejichž program vznikl spojením několika akcí, jako je výlov rybníka, memoriál V. Zbořila v hasičských soutěžích a výstava v aranžování výplodů a výtvorů občanů.

MAJETÍN

Obec Majetín leží v nejnižší části okresu Olomouc na okraji úrodné Hané nedaleko od podhůří Nížkého Jeseníku a Oderských vrchů. Na jejím katastrálním území o výměře 948 ha žije v současné době 1 080 obyvatel.

První písemná zmínka o Majetíně je z roku 1277, kdy při urovnání sporu mezi kláštery Hradisko a Velehrad o hranici mezi vesnicemi Bystrovany a Chválkovice vystupuje jako jeden z rozhodčích Heřman z Majetína. Tehdejší Majetín se skládal z oválné tvrze – vodního hradu a podhradí – Starého Majetína. Podruhé se setkáváme se jménem Majetín v listině z roku 1306, jíž král Václav daroval Unkovi z Majetína křoviny kolem královského lesa Chlumu. Po Unkově smrti držel Majetín jeho syn Víknan s ženou Eliškou. Po nich zdědil Majetín jejich syn Unka, který byl oblíbencem markraběte a zastával řadu let úřad nejvyššího zemského sudího. V roce 1408 držel Majetín Bohunek z Majetína se svým bratrem Valentýnem. V té době tvrz zromhnutela a v době husitských válek byla jednou z hlavních husitských pevností v Olomouckém kraji. V roce 1521 prodal Jan Kubík z Opatova obec Janu z Pernštejna.

Tak se dostal Majetín do panství Tovačovského, kde zůstal až do zrušení roboty a dvůr až do jeho rozparcelování po první světové válce. Rod Pernštejnů byl v té době nejvýznamnější na Moravě.

Dnes je Majetín moderní obcí s dobře vybudovanou infrastrukturou. Má vše, co je k současnému životu potřeba. Kanalizaci s čistírnou odpadních vod, vodovod, plynofikaci, telefonní rozvody, kabelovou televizi, obecní bezdrátový internet, asfaltové vozovky a dlážděné chodníky.

Majetín s Brodkem u Přerova spojuje nová stezka pro cyklisty a chodce. Novou dominantou se stala budova domu s pečovatelskou službou s patnácti byty. Po obnově hřbitova a hasičské zbrojnice zde byla opravena budova základní školy včetně zateplení a nové fasády. V centrálním parčíku je postavena nová obecní kašna. V extravilánu obce Majetín byly v rámci dokončené komplexní pozemkové úpravy vystavěny nové polní cesty,

vysázeny ovocné aleje se zasakovacími průlehy a založeno lokální biocentrum. Významnou stavbou byla také rekonstrukce koupaliště a sauny jako součásti ozdravného centra mikroregionu Království. V roce 2006 bylo dáno do užívání dětské hřiště s herními prvky pro děti od tří do čtrnácti let.

Mezi turistické zajímavosti patří farní kostel sv. Cyrila a Metoděje z roku 1863 a poutní kaplička v nedalekém lesíku Olší, pod kterou vyvěrá pramen s údajně léčivými účinky. V obci se nachází několik soch, křížů a na hřbitově památník padlých. V blízkém okolí se vyskytuje vzácná rostlina koniklec velkokvětý.

V Majetíně byly obnoveny i některé tradice, zejména kácení máje, vodění medvěda, pálení čarodějnic a zpívání koled u obecního vánočního stromu. O hodo- vých slavnostech bývá hojně navštívena neckiáda na místním rybníku Hliník.

MRSKLESY

Obec Mrsklesy se rozprostírá v nadmořské výšce 290 m v jihozápadním podhůří Oderské vrchoviny na hranici vojenského prostoru Libavá. Od Olomouce jsou Mrsklesy vzdáleny 10 km směrem na východ. Katastrální území obce, situované na rozvodnici řeky Bystřice a potoku Vrtůvka, má 253,4 ha a nyní zde žije přibližně 570 obyvatel.

Znak obce je novodobý. Tvoří jej dělený stříbrozelený štít, v němž je nahoře černá plamenná orlice s červenou zbrojí a zlatým jetelovitě zakončeným perizoniem, provázená dvěma vztyčenými černými šípy s červenými hroty a opeřením, dole jsou dvě zkřížené stříbrné válečné sekery na zlatých topůrkách. Figura zkřížených válečných seker je připomínkou motivu z erbu vladkyň z Bystřice, jinak z Mrskles, šípy jsou atributem sv. Šebestiána, jemuž je zasvěcena místní kaple a plamenná svatováclavská orlice souvisí s pozdější dlouhodobou církevní vrchností obce – olomouckou kapitulou. Červená, stříbrná a zlatá barva vychází z erbu bystřických vladkyň, zelená symbolizuje zemědělský charakter vesnice i okolní lesnatou krajinu, která byla nepochybně původcem názvu obce.

Osada Mrsklesy je v dostupných pramenech poprvé zmiňována pod názvem Myrkless v latinsky psané listině k roku 1364. Ve 2. polovině 14. století ji vlastnili vladkové Aleš, Bohušek a Erazim z Velké Bystřice. Z nich Aleš užíval i přídomek „z Mrskles“, kde měl dvůr a tvrz. Roku 1389 koupil Mrsklesy Václav z Doloplaz, zakladatel velkobystřického panství, jehož částí zůstaly Mrsklesy značnou část doby své existence.

V 15. a 16. století byl v obci kostel s podacími právy velkobystřických pánů, kteří sem v 16. století dosadili na faru

evangelického faráře. Od roku 1589 držela obec olomoucká metropolitní kapitula a došlo ke zpětné rekatolizaci. V té době však již kostel není zmiňován, patrně zanikl před počátkem 17. století.

Třicetiletá válka znamenala pro obec Mrsklesy jako pro řadu sousedních obcí pohromu, po jejím skončení zde bylo devět opuštěných usedlostí. Někdy po třicetileté válce také došlo ke změně skladby obyvatelstva a v Mrsklesích převládli němečtí obyvatelé. Na méně úrodných půdách pěstovali místní zemědělci především pšiciny. Jako ostatní poddaní i oni byli povinni robotou a odváděli vrchnosti daně i naturálie. Za odměnu obec naopak dostávala mj. mázy piva z vrchnostenského pivovaru.

Po rozpadu patrimoniální správy roku 1848 se o dva roky později Mrsklesy staly jednou z katastrálních obcí. Do jejich katastru tehdy spadala i kolonie Mariánské Údolí, založená v roce 1827 spolu s železárnami. Zůstala ovšem silná vazba na Velkou Bystřici, ať již díky škole společné do roku 1873 či příslušnosti k farnosti, do roku 1900 patřily Mrsklesy do obvodu velkobystřické pošty, četnické stanice i zdravotnického zařízení. Roku

1919 byla vesnice s Velkou Bystřicí spolu s Mariánským Údolím sloučena.

Počátkem října roku 1938 se Mrsklesy i s Mariánským Údolím staly součástí tak zvané Velkoněmecké říše a byly přičleněny k Hlubočkám. Krátké období samostatnosti zažily Mrsklesy v letech 1956 až 1975, definitivně jsou samostatnou obcí od roku 1996, kdy došlo k jejich odloučení od města Velká Bystřice.

Dle charakteru výstavby patří Mrsklesy k vesnicím ulicového typu. Dnes mají asi 150 rodinných domů, z toho třetina je v místní části Kovákov. Za krátkou dobu samostatnosti se podařilo vesnici plynofikovat, vybudovat nový vodovod, opravit místní komunikace. Průběžně se dokončuje výsadba veřejné zeleně, byla vybudována dětská hřiště, opraven kulturní dům, rekonstruováno hřiště a vystavěn skateboardový park. Občanům slouží mateřská škola a knihovna. Aktivně zde působí TJ Sokol Mrsklesy. K prioritám samosprávy obce patří zvyšování komfortu pro obyvatele v souladu se zachováním venkovského charakteru sídla.

K památkám v obci patří kaple sv. Šebestiána, kříž se sochami sv. Floriána a sv. Jana Evangelisty či památník padlým. Z Velké Bystřice do Mrskles vede pěší turistická trasa údolím Vrtova, stravování zajišťuje místní restaurace.

NÁMĚŠŤ NA HANÉ

Historicky, kulturně a také architektonicky atraktivní městyš Náměšť na Hané leží v půvabné krajině, kde se hanácká rovina začíná vlnit a zdviháť prvními kopci Drahanské vysočiny, ve vzdálenosti 14 km západně od Olomouce, 12 km jižně od Litovle a 16 km severně od Prostějova. Na katastrálním území o výměře 1 861 ha žije 1 916 obyvatel. Nadmořská výška městyse činí 247 m.

Zdejší historie sahá až do dávné minulosti. Krajina byla hojně osídlena již v pravěku a z téměř každého období se našly zbytky pobytu pravěkých lidí. Procházela tudy kupecká stezka vedoucí z Prahy přes Olomouc do Krakova. První známá písemná zmínka o Náměšti pochází z roku 1141 v listině Olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka. Roku 1319 povýšil král Jan Lucemburský obec na městečko a udělil jí privilegium pořádat týdenní trhy. V roce 1925 byla přejmenována na Náměšť na Hané z důvodu odlišení od Náměště nad Oslavou.

Historické památky zde mapují téměř každé období. Velkou chloubou jsou doposud zachovaná tři panská sídla, Dolní zámek, Horní zámek a pozůstatky středověkého hradu.

Dominantu tvoří malebný zámek, klasicistní stavba obklopená kruhovým parkem, z něhož vybíhají do všech světových stran lipové aleje. V roce 1766 začal poblíž středověkého hradu hrabě z Harrachu s výstavbou nového zámku, později nazvaného Horní zámek. Po jeho smrti zdědila Náměšť jeho dcera Marie Róza, provdaná za hraběte Kinského. V roce 1916 hrabě Kinský svůj velkostatek prodal Františku Ottahalovi, který zámek nechal zmodernizovat. Roku 1945 byl majetek zkonfiskován dle Benešových dekretů a do konce roku 1999 jej spravovalo Vlastivědné muzeum Olomouc.

Poté se o zámek starala Správa státních hradů, zámků a zahrad severní Moravy a od 1. 7. 2000 je majetkem Náměště. Zámecké interiéry jsou vybaveny nábytkem různých slohů a bohatými sbírkami porcelánu. Součástí prohlídky dvaceti zpřístupněných pokojů je možnost zhlédnout slavnostní a cestovní kočáry olomouckých biskupů a arcibiskupů z 18. a 19. století. Za návštěvu jistě stojí i expozice dětských historických kočárků.

Místní kostel, jehož dřívější podoba pocházela z roku 1656, byl v 19. století v havarijním stavu. Do roku 1833 byl kolem kostela hřbitov, avšak poté již přestal svou plochou postačovat a byl přeložen do části obce zvané Zákostelí. V roce 1869 se ve zdivu kostela ukázaly velké trhliny, a tak musel být uzavřen a nakonec i zbořen. Stavbu nového farního kostela sv. Kunhuty prováděl v letech 1871 až 1873 litovelský stavitel V. Crha.

Významnými památkami jsou i kaple sv. Trojice, socha sv. Jana Nepomuckého, socha Panny Marie Immaculaty a v neposlední řadě hrobka Kinských. Na počátku 19. století vznikl poblíž Horního zámku a kaple sv. Trojice dřevěný větrný mlýn.

Městyš žije bohatým kulturně-společenským životem. Pravidelně probíhají akce, které přitahují návštěvníky z širokého okolí. Tradicí se staly Hanácké slavnosti, vystoupení cimbálové muziky Šumica, turnaje v petanque, galerie pod širým nebem Sympóziu Freska, Květiny pro zámeckou paní, Z pohádky do pohádky, Vánoce na zámku či vyhlášené hudební festivaly Zahrada a Drátifest. Zahrada je největší nejen folkový festival u nás. Na šesti scénách v Náměšti a třech dalších mimo ni se odehrávají koncerty folku, world music, rocku, country, bluegrassu, jazzu, trampské hudby, blues, spirituálů, ethna a folklóru, taneční i divadelní představení, výstavy a jam sessiony.

V Náměšti byla provedena kompletní infrastruktura. Občané mají k dispozici základní i mateřskou školu, zdravotnické zařízení, lékárnu, poštu, knihovnu s přístupem na internet, prodejny potravin i smíšeného zboží, květinářství, kosmetiku, manikúru, pedikúru a kadeřnictví.

Sportovní vyžití umožňuje fitcentrum, fotbalové hřiště, volejbalové i tenisové kurty, koupaliště a samozřejmě řada turistických a cyklistických stezek.

Mezi významné rodáky patří rektor olomoucké univerzity Dr. Ignác Feigerle (1795–1863), spisovatel Dr. Vítězslav Houdek (1856–1916), básník František Serafín Procházka (1886–1939), dále pak významná literární a kulturní osobnost Josef Vaca (1904–1966), herec Doc. Ladislav Lakomý (*1931) a také scénograf Prof. Ladislav Vychodil (1920–2005).

Přírodní zvláštnosti nabízí rezervace Terezké údolí, naučná stezka Terezké údolí – Laškov, přírodní amfiteátr a cyklostezka Náměšť na Hané–Javoříčské jeskyně–Bouzov.

SLATINICE

Slatinice s místní částí Lípy se rozprostírá na východním úpatí Velkého Kosíře, který je posledním výběžkem Dražanské vrchoviny, uprostřed trojúhelníku měst Olomouc, Prostějov a Litovel. Na katastru obce o výměře 778 ha žije 1 480 obyvatel. Pro příjezd do Slatinic je možné využít autobusové linky z Olomouce, Prostějova a Litvle nebo vlakového spojení z Olomouce i Prostějova. Vzdálenost těchto měst je přibližně třináct kilometrů.

Obec získala svůj název od močálů, Slatin, které se nacházely zejména na místě dnešního mlýna. Ve staré obecní pečeti byla vyryta nádoba, do níž vtéká voda, a nápis Péezet deidiny hrubich Slatienicz 1698. První zpráva o Slatinicích pochází z doby vlády rodu Přemyslovců, z roku 1249. V 17. století zde byly založeny lázně. První zmínky o slatinické léčivé vodě jsou již z roku 1580 od proslulého moravského lékaře Tomáše Jordána z Klausenburka. Minerální pramen přírodní sírné vody s hypotonickým obsahem sirovodíku se využívá zejména pro léčbu onemocnění pohybového ústrojí, léčbu po operacích kloubních náhrad a po úrazech pohybového ústrojí.

Mezi dominantní objekty obce patří barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie s farou, lázeňská budova Morava s erbem pánů z Lichtenštejna, budova školy a sokolovny, mlýn a Lichtenštejnský dvůr, dnešní sídlo obecního úřadu. K aktivnímu odpočinku je možné využít klidné prostředí sportovního areálu s řadou atrakcí určených především pro mládež. K příjemné relaxaci vybízí lázeňský park v těsné blízkosti jednotlivých balneoprovůzů. Jen pár kilometrů od Slatinic lze obdivovat další turisticky zajímavá místa, jako například Černou věž v Drahano-

vicích, zámek a přírodní park Terezké údolí v Náměšti na Hané, zámecký park v Čechách pod Kosířem a přírodní park Vápenice u obce Slatinky.

Nejznámějšími slatinickými rodáky jsou Josef Brauner – český důstojník,

člen VSMO, znalec zbraní (1867–1945), Josef Husička – pedagog, kulturní a vlastivědný pracovník, organizátor školních a národopisných výstav (1906–1991), PhDr. Vojtěch Janoušek – pedagog, historik, vlastivědný pracovník (1897–1969), MUDr. Jaroslav Marek – lékař a hudebník (1988–1954) a Doc. RNDr. Milan Odehnal – fyzik, vědecký pracovník ČSAV Brno (1932–1988).

V obci se každoročně pořádají tradiční slatinické hody, které probíhají v polo-

vině srpna. Dalšími akcemi jsou nedělní promenádní koncerty v lázních, koncerty vážné hudby v kostele a množství dalších, organizovaných kulturní komisí a různými spolky. Obecní úřad vydává každoročně v prosinci Zpravodaj obcí Slatinice a Lípy.

Zdejšího sportovního dění se účastní soutěží z celé republiky i zahraničí. Jsou to především fotbalová utkání ve sportovním areálu, který využívá stále více družstev, a to i ligových. Na dvou antukových kurtech ve dvoře bývalého Lichtenštejnského statku se pravidelně pořádají tenisové turnaje, příznivci střelných zbraní a kynologie se mohou zúčastnit soutěží pořádaných členy mysliveckého sdružení v areálu myslivecké chaty U Lumpíka.

Území obce je protkáno množstvím stezek pro pěší a cyklisty. Cílem tras je zejména turisticky velmi zajímavá lokalita přírodního parku Velký Kosíř, v jehož středu se nachází hanácká „velehora“ Velký Kosíř s nadmořskou výškou 442 m.

Po návštěvě místních zajímavostí, kulturním či sportovním vyžití je možno se občerstvit v několika místních provozovnách. V samotných lázních je umístěna restaurace a přímo naproti lázeňskému parku se nachází restaurace s kavárnou, cukrárna a hostinec Na Figleně. Ve svahu pod kostelem nabízí služby vinárna s vinným sklípkem, kvalitní občerstvení je poskytováno i přímo ve sportovním areálu.

Více informací lze získat na internetových stránkách obce www.slatinice.com.

ŠTĚPÁNŮV

Jedna z největších hanáckých obcí leží v rovině Hornomoravského úvalu, ve výšce 223 m n. m., na 10. km hlavní železniční trati Olomouc–Zábřeh–Praha, 11 km jihozápadně od Šternberka. Obtéká ji říčka Oskava. V současné době má Štěpánov 3 355 obyvatel, kteří žijí též v místních částech Moravská Huzová, Benátky, Stádlo a Březce v 799 domech, na celkové rozloze 2 827 ha.

O Štěpánově ve tvaru Scepanoviche se poprvé zmiňuje listina Přemysla Otakara I. z roku 1201, potvrzující darování tamního dvorce kláštera Hradisko. V historicky doložené době Štěpánov spolu s dalšími vesnicemi vždy patřil stejnému majiteli. Po roce 1784, kdy byl premonstrátský klášter na Hradisku zrušen, spravoval jmění náboženský fond a v roce 1826 je získal hrabě Filip Ludvík Saint Genois d'Harnoucourt, jemuž hanáctí sedláci říkali pro stručnost Žamžola.

Štěpánov byl vždy obcí s vyspělým zemědělstvím. Do jeho osudů však citelně zasáhla železnice budovaná v letech 1841–1845 v režii podnikatelské firmy bratří Kleinů. Tato stavba vyvolala potřebu velkého množství železářských výrobků. V roce 1842 koupil majitel železnorudných dolů v Krákořicích a v Chabičově severně od Šternberka Franz Klein tři selkové usedlosti se 46 hektary půdy a založil na nich v roce 1844 železářny se dvěma svařovacími pecemi a válcovnou kolejnic, později další hutní a strojírenské provozny, mj. roku 1888 i vysokou pec. Podnik zaměstnával okolo 800 dělníků a byl ve své době rovnocenným partnerem Rotschildovým Vítkovickým železářnám. Štěpánovské železářny, k nimž patřil od roku 1844 i stejně mocný hutní podnik v Sobotíně na Šumpersku, se však po 1. světové válce dostaly do hospodářské

tísně a v roce 1931 byly po dlouhém skomírání zrušeny. Pokusy o zavedení jiné výroby nebyly úspěšné. Objekty železáren se pak staly majetkem armády a jsou jím dodnes. Do historie se zapsaly ještě třikrát, když se staly roku 1938 internačním táborem pro henleinovce, roku 1939 pro české vlastence a pak sběrným táborem pro odsunutě německé obyvatelstvo Šternberska v roce 1946, kdy bylo odtud vypraveno 27 transportů s 32 436 lidmi do Německa. Od roku 2005 se celý areál modernizuje nákladem více než jedné miliardy korun a je veden jako Vojenské zařízení 4218 Štěpánov u Olomouce.

Obec Štěpánov žila vždy v úzké vazbě s několika obcemi v bezprostředním sousedství, které se různě, a to dosti složitě, integrovaly. V roce 1960 byly ke Štěpánovu připojeny Březce, od 1. 7. 1974 Moravská Huzová s osadami Benátky a Stálo. Od října 1976 přibyla obec Liboš s osadami Jílkov a Krnov, ta se však po roce 1990 opět osamostatnila. Starostou současné obce je Mojmir Lýsek.

Na zemědělské půdě Štěpánova, Březců, ale také Liboše, hospodaří Zemědělský podnik Štěpánov, a. s. Na katastru Moravské Huzové, Stádlu a Benátek hospodaří Zemědělské družstvo Moravská

Huzová a na všech katastrofách i několik soukromých rolníků.

První zmínka o štěpánovské škole pochází z roku 1681, školní budova byla postavena roku 1786. Působením německé správy bývalých železáren byla v roce 1857 otevřena také německá obecní škola, v roce 1909 vznikla česká měšťanka, od roku 1911 s novou školní budovou, k níž byla v roce 1988 přistavěna další budova – nyní pavilon 2. stupně. V současné době probíhá rozsáhlá rekonstrukce a dostavba s finanční spoluúčastí státu i obce. Pošta existuje od roku 1900, poštovní úřad je příslušný i pro Liboš.

K památkám obce patří barokní farní kostel sv. Vavřince postavený v letech 1773–1787, cenná je i budova fary, novogotický kostel sv. Barbory postavený roku 1875 majiteli hutí, který rokem 2006 přešel do vlastnictví obce, kostel sv. Floriána v Moravské Huzové z roku 1788 a rovněž pravoslavný kostel sv. Prokopa z roku 1927. V obci Štěpánov jsou každoročně po 10. srpnu pořádány tradiční svatovavřínecké hody.

K významným rodákům Štěpánova se řadí bratři Osvald (1832–1895) a Antonín (1834–1914, podepisující se A. W. Oskavský) Vidrmanovi, hudební skladatelé a organizátoři hudebního života, dále také lidový básník Alois Zbořil, kronikáři a vlastivědní činitelé Jaroslav Lýsek a Rudolf Čouka, Mojmir Lýsek, JUDr. Jiří Kráčmar, bývalý ministr dopravy Ing. Jiří Blažek a bývalý náměstek ministra Ing. Ivo Foltýn. V Moravské Huzové se narodil spisovatel Ferdinand Rýpar-Želiva, v letech 1954–1965 tam působil jako kněz a farář František kardinál Tomášek.

ÚSTÍN

Obec Ústín se rozprostírá asi osm kilometrů západně od města Olomouc. V současné době zde trvale žije okolo 350 obyvatel. Katastrální území obce tvoří 430 ha převážně orné půdy, čímž je dán její zemědělský ráz.

Obec se v písemných pramenech poprvé objevuje v roce 1078, kdy patřila světským feudálům. Premonstrátský klášter Hradisko zde měl v té době tři podluží, postupně však nabýval další majetek, až konečně ve druhé polovině 14. století získal do svého vlastnictví celou ves. V držení premonstrátů zůstal Ústín až do roku 1784, kdy v důsledku josefínských reforem byl zrušen i klášter Hradisko. Ústín, stejně jako i ostatní vesnice z klášterního panství, připadl nejprve náboženskému fondu, posléze jej v roce 1827 koupil hrabě Saint Genois a jeho vlastnictvím zůstal až do zrušení poddanství v roce 1848. Rozparcelování tohoto dvora prováděl baron Skal z Vídně. Tehdejší zaměstnanci dostali stavební par-

celu a asi 3 ha pole. Tím vznikla u obce osada zvaná Skalov po výše jmenovaném baronovi. Název Ústín-Skalov byl zrušen až po 2. světové válce.

Registrovanou památkou obce je hostinec se žudrem č. 46, násipí statku č. 9 a kamenný most nad potokem Stouska. Místní význam má kaple sv. Jana a Pavla

na návsi, kaple sv. Floriána, několik soch, křížů, boží muka a památník obětem 1. a 2. světové války od akademického sochaře J. Pelikána.

V budově zrušené základní školy je v současnosti umístěna mateřská škola. V obci vyvíjí činnost Sbor dobrovolných hasičů. Velký zájem je zde o bytovou výstavbu, ale vhodné parcely jsou soukromé. V letech 1992 až 1993 byla v historickém hostinci Pod žudrem vybudována v hlavní místnosti nejdůležitější dominanta celého interiéru – otevřené ohniště. Toto zařízení umožňuje hostům sledovat přípravu jimi zvoleného jídla. Dřevo, selský nábytek, stylová výzdoba, rustikálně laděné oblečení obsluhujícího personálu, to jsou atributy, které hosty obklopují a snaží se navodit atmosféru dob minulých. To vše ve spojení s dobrym jídlem má přispět k obecně známým představám o hanácké pohostinnosti a bodrém kraji.

VELKÁ BYSTŘICE

Velká Bystřice se nachází 7 km východně od krajského města Olomouc, v podhůří Nížkého Jeseníku na řece Bystřici. Prochází jí železniční trať Olomouc–Krnov–Opava a silnice E 462 Olomouc–Ostrava. Průměrná nadmořská výška činí 240 m. Rozloha katastru města je 9 km² a trvale zde žije téměř 3 000 obyvatel.

První zmínka o Velké Bystřici pochází z roku 1275. Za vlády krále Vladislava II. Jagellonského kolem roku 1502 byla povýšena na městečko a obdržela svůj znak a pečeť. V 16. století přestavěli majitelé panství původní tvrz na renesanční zámek, který byl znovu přebudován v devatenáctém století, a to na pivovar. Dnes v něm nabízí služby tříhvězdičkový hotel Zámek. S účinností od 1. června 1998 určil předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Miloš Zeman obec Velká Bystřice městem.

V současnosti zde působí mnohé organizace, jako např. Folklórní soubor

Haná, oddíl házené, zahrádkáři a rybáři. Město žije čilým společenským životem. Vydává Velkobystřické noviny. K pravidelně pořádaným akcím patří masopust, festival s mezinárodní účastí Lidový rok či Regi-banjo – přehlídka kumštu středomoravských kapel.

Díky součinnosti radnice a armádních složek byla v roce 1994 obnovena tradice jarních pochodů na Bílý Kámen, nacházející se v lesním masivu těsně pod vrcholem Oderských vrchů. Od konce padesátých let zde byl vojenský výcvikový prostor Libavá, což výstupy na tento jedinečný vyhlídkový bod a výlety do celého okolí znemožňovalo. Dnes jsou v celém prostoru vytvořeny trasy pro pěší, cyklisty, autokary i autobusy. Spolupořadatelem akce je bystřický Auto-velo-klub a její popularita spolu s počtem zúčastněných každým rokem stoupá.

Město Velká Bystřice je členem mikroregionu Bystřička, vzniklého seskupením deseti spádových obcí především za účelem spolupráce při řešení společných problémů. O tom, že se jeho obyvatelé umí rovněž bavit, svědčí úspěšnost akce Sportovní den mikroregionu Bystřička, která se poprvé konala v roce 2006.

VELKÝ TÝNEC

Obec se nachází 7 km jihovýchodně od Olomouce, 225 m n. m. Tvoří ji tři místní části – Velký Týnec, Čechovice a Vsisko, jejichž katastry zaujímají celkem 2 061 ha. Žije zde 2 249 obyvatel. Obec je členem mikroregionů Království a Olomoucko, sídlí v ní občanské sdružení **Občané pro rozvoj venkova, o. s.**

Nejstarší písemná zmínka o vsi Týnec pochází z roku 1207, o Vsisku z roku 1253 a o Čechovicích z roku 1397.

Na katastru Velkého Týnce se nalézá řada pozoruhodných pamětihodností. Dominantou obce je bezesporu farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, postavený v letech 1751–1760. Před jeho vchodem jsou umístěny sochy sv. Cyrila a Metoděje z 2. poloviny 19. století, vedle vchodu pak pamětní deska arcibiskupa Leopolda Prečana (1866–1947) z roku 1947. V sousedství kostela se nachází budova zámku s přílehlou zahradou. Původně středověká tvrz byla v roce 1752 kanovníkem F. G. Gianninim přestavěna na zámček. Za kanovníka Karla z Martinic byla v roce 1765 započata novostavba zámku, přestavěného roku 1785. V roce 1787 je připomínán ráz okrasné barokní zahrady. V jejích prostorách byla postavena sýpka a zahradní pavilon.

V samotných ulicích místní části Velký Týnec i v jejím bezprostředním okolí lze spatřit řadu drobných sakrálních staveb z 18. a 19. století – kapli Panny Marie, sousoší Panny Marie s osazenými sochami sv. J. Nepomuckého a J. Sarkanra, samostatnou sochu sv. Jana Nepomuckého, sloup se sochou Panny Marie, sochu sv. Floriána, sousoší Vyučování Panny Marie, sochu sv. Marka a řadu kamenných křížů. Významnou hodnotu mají i arkádová nábí statků č. p. 11, 67, 2, 1, 116 a 111. Z významných staveb 20. století nutno vzpomenout Husův sbor

Církve československé husitské z roku 1924. Čechovicím dominuje kaple Narození Panny Marie z roku 1901 a objekt bývalé myslivny z roku 1756. Vsiskou náves zkrášluje kostel sv. Matouše z roku 1867 s pamětní deskou obětem 1. světové války, soubor soch sv. Matouše a sv. Barbory a kříž s korpusem Ukřižovaného Krista z dílny Filipa Sattlera, datovaný do 20. let 18. století. Dne 18. září 1921 prezident T. G. Masaryk slavnostně odhalil na přilehlém vrchu Hradisko památník osvobození projektovaný týneckým rodákem arch. Ing. F. Kolářem.

Velký Týnec je dnes moderní obcí s téměř kompletně dobudovanou inženýrskou infrastrukturou a širokým sortimentem služeb. Občané mají k dispozici prodejny potravin, textilu, zahradnických a průmyslových potřeb, holičství, kadeřnictví, masážní studia, svatební salón, restaurace a pohostinství. Na katastru obce byl postaven nákupní komplex Olympia Olomouc. Děti zde docházejí do mateřské i základní školy. Občanům slouží moderně vybavené zdravotní středisko. O kulturu je postaráno ve společenském domě či v kině. Těsně před rekonstrukcí se nachází tělocvična, která bude proměněna v malou sportovní halu s parametry na profesionální basketbal. K budově 2. stupně základní školy přináleží i ven-

kovní sportovní areál s umělým konipurovým povrchem na centrálním kurtu. Novým travnatým povrchem se pyšní fotbalový stánek TJ Sokol Velký Týnec. Po mnohaletých urgencích získala obec zpět do svého vlastnictví budovu sokolovny, v jejímž areálu se mimo jiné chystá výstavba domu s chráněným bydlením.

Společenský život v obci byl v roce 2003 oceněn Modrou stuhou v celostátním kole soutěže Vesnice roku. Tradice předků uchovává a oživuje národopisný soubor Týnečáci. K oblíbeným akcím zde patří obchůzka s medvědem, pochování basy, stavění máje, Dožatý a doobírání i vánoční pásmo lidových koled. Obec každoročně organizuje plesovou i divadelní sezónu, folklórní akce jako Sečení lúky, festival lidových sborů a hudeb Ke kořenům či Týnecký kulturní advent a Vánoce. Spolupřádá Týnecké hody. V místním průběžně modernizovaném kině nabízí divákům žhavé filmové novinky. Na půdě obce se konají pravidelné fotbalové, volejbalové i atletické turnaje a soutěže. Finančně podporuje působení Církve římskokatolické i Církve československé husitské, dále činnost zájmových organizací TJ Sokol Velký Týnec s agilními moderními a estetickými gymnastkami, účastnicemi mistrovství světa, Klubu seniorů, Českého zahrádkářského svazu, Českého červeného kříže a Sboru dobrovolných hasičů. O životě v obci své občany informuje mimo jiné prostřednictvím barevného měsíčníku Týnecké listy a vlastních webových stránek přístupných i díky obecnímu bezdrátovému internetu.

Příjemné prostředí obce i jejího okolí a také dostupnost krajského města láká k pobytu nejen návštěvníky, ale i zájemce o výstavbu rodinných domů. Velký Týnec tak patří k atraktivním lokalitám pro plnohodnotný život ve 21. století.

VELKÝ ÚJEZD

Obec leží na úpatí jižních svahů Oderských vrchů v úseku u rychlostní komunikace R35 mezi městy Olomouc a Lipník nad Bečvou, na katastru o výměře 1 198 ha. Územně již nespadá do oblasti Haná. Je umístěna v krajině bez průmyslu, prioritou obce je čisté životní prostředí. Zdejších 1 135 obyvatel bydlí v převážně zrekonstruované tradiční zástavbě, další skupinu tvoří zemědělské usedlosti a v menší míře jsou zastoupeny i bytové domy.

První zmínky o vzniku Velkého Újezdu se datují od roku 1301. V obci a jejím okolí je řada pamětihodností místního a regionálního významu. Mezi hlavní památky zařazené do státního seznamu patří farní kostel sv. Jakuba st., bývalý vrchnostenský špitál a bývalá poštovní přepřahací stanice. Všechny objekty se nacházejí v centru obce.

K historii patří i významné osobnosti. Ve Velkém Újezdu jsou jimi Tomáš Kovařík, první starosta obce, Karel Richter,

dlouholetý starosta a zemský poslanec, MUDr. Richard Orsava, lékař – lidumil, Melichar Bednářík, nestor české surdopedagogiky, František Nechvátal, básník, zasloužilý umělec a univerzitní profesor Vladimír Navrátil – akademický sochař.

Dokladem příjemného prostředí obce je velká řada chat a rekreačních objektů

zde vybudovaných. Oblíbené jsou vycházky do okolní přírody v letním i zimním období, např. na Bělou ke kamenné boudě, kde se každoročně koná silvestrovské setkání, na Kyjanici k památníku Zákřovský žalov, do okolních lesů apod. V blízkém okolí u obce Výkleky se nachází bývalý kamenolom, který někteří nadšenci využívají ke koupání.

V obci je poměrně hodně zastoupeno školství. Kromě mateřské a základní školy je zde i pobočka ZUŠ Žerotín. V rámci učňovského školství se lze vyučit oborům zednické práce, šití oděvů, květinářské, zelinářské a ovocnářské práce, kuchař-číšník, zahradník či kadeřník.

Každoročně v červnu pořádá TJ Sokol Velký Újezd Memoriál npr. Jaroslava Švarce – turistický pochod na 6, 17, 25 a 50 km. Některé z tras vedou kolem pramene řeky Odry. Ubytování je možné v penzionu Myslivecká restaurace na okraji obce ve směru na Olomouc nebo v ubytovně Družstva Velký Újezd.

VĚROVANY

Obec Věrovany, ležící na katastrální výměře 1 781 ha, je tvořena ze tří místních částí s názvy Věrovany, Rakodavy a Nenakonice, které byly do roku 1952 samostatnými obcemi. Dnes jsou domovem 1 345 obyvatelům.

Nejstarší písemná zpráva pochází z roku 1131. Všechny tři obce měly na katastrech dvory své vrchnosti. Mlýn Věrovany, současná důležitá dominanta obce, reprezentuje zdejší zemědělskou a mlýnářskou tradici. Další významnou stavbou je budova základní školy ve Věrovanech z roku 1878, hřbitovní kaple sv. Fr. Xaverského z roku 1690 a zámek Nenakonice z první poloviny 18. století. V obci se nachází řada dalších památek místního významu.

Dnes jsou Věrovany moderní obcí, která je plně plynofikována, má svůj vodovod a další technické vybavení. Velmi bohatou tradici má školství. Děti mohou navštěvovat moderní mateřskou školu a základní školu. Občanům jsou k dispo-

zici obchody, restaurační zařízení, pošta a další služby. Kulturní a společenský život probíhá v pěkném kulturním domě. Volný čas lze využít ve sportovním komplexu agilní TJ Sokol Věrovany, který zahr-

nuje hřiště a sportoviště pro různé druhy sportů, včetně tělocvičny s posilovnou. Další sportovní komplex je v areálu HSTS v Nenakonících a skládá se z loděnice, hřiště na nohejbal a zázemí oddílu malé kopané včetně hřiště.

Svou činnost vyvíjejí Sborny dobrovolných hasičů Věrovany, Nenakonice a také myslivecké sdružení. Pravidelný provoz knihovny s internetem poskytuje možnosti vyžití a vzdělávání.

Obec reprezentuje na mezinárodní úrovni Dechová kapela Věrovanka, která pravidelně účinkuje při oslavách tradičních Věrovanských hodů na sv. Jana.

Za mimořádné úspěchy při obnově společenského života byl v roce 1996 Věrovánům udělen pamětní list v soutěži Vesnice roku – region střední Morava a v roce 2005 v téže soutěži v krajském kole Čestné uznání za citlivý přístup k životnímu prostředí a ekologii.

Obcí prochází cyklotrasa Moravská a jantarová stezka č. 5042.